

**BADANIA SONDAŻOWE NA ŚCIANACH
WEWNĘTRZNYCH KOŚCIOŁA PW. ZNALEZIENIA
KRZYŻA ŚWIĘTEGO W MOKRYMLIPIU
I PROGRAM PODEJMOWANIA INNYCH DZIAŁAŃ PRZY
ZABYTKU**

Opracował :

KONSERWACJA ZABYTKÓW

mgr Mariusz Bubicz
22-463 RADECZNICA
ul. B. Prusa 17, tel. 733 123 313
MP 879-155-70-96

ZAŁĄCZNIK

do pisma / postanowienia / decyzji
organu ochrony zabytków

znak 2111.5142.142.1.2024.KP2

z dnia 02.07.2024

**Lubelski Wojewódzki
Konservator Zabytków
w Lublinie**

Z up. Lubelskiego Wojewódzkiego
Konservatora Zabytków

mgr inż. arch. Olgierd Haczoryluk
Kierownik Delegatury w Zamościu

1. KRÓTKI RYS HISTORYCZNY

Pierwszy kościół murowany z 1403 r. z fundacji Mikołaja z Latyczyna. Około połowy XVII w. przebudowany lub wybudowano nowy. W r. 1671 konsekrował go bp Mikołaj Świrski, sufragan chełmski. Fragmenty murów tego kościoła, dzwonnica, dawna organistówka, drzewa, zachowane do czasów współczesnych. Obecnie istniejący wg. projektu Józefa Dziekońskiego z Warszawy, pw. Znalezienia Krzyża Świętego (poprzednie pod tym samym wezwaniem), z lat: 1907-1913, konsekrowany 14 IX 1913 r., przez bpa Franciszka Jaczewskiego, zniszczony w czasie działań wojennych w r. 1944, odnowiony po zakończeniu wojny. We wrześniu 1978 r. wybuchł od pioruna pożar. W latach 1978-1981 przeprowadzono gruntowny remont (m.in. odbudowanie spalonej wieży, odnowienie z zewnątrz, remont dachu).

Kościół parafialny murowany, trzynawowy, neogotycki, o pow. 1325 m², przy prezbiterium 2 zakrystie, 2 wieże na frontonie i wieżyczka z sygnaturką, na wieży kościelnej 2 dzwony: 1. Królowa Polski, 2. Piotr i Jan - pamiątka 555-lecia powstania parafii. Jest wyposażony w trzy drewniane ołtarze neogotyckie. W ołtarzu głównym znajduje się wizerunek Chrystusa Ukrzyżowanego, w zasłonie obraz Przemienienia Pańskiego. Ołtarze boczne są poświęcone Najświętszemu Sercu Pana Jezusa i MB Częstochowskiej. Wnętrze bez polichromii, malowane jasnymi kolorami, krawędzie sklepień złożone. Chrzcielnica i ambona, neogotyckie. Prezbiterium przebudowane z nowym wyposażeniem, stallami, marmurowym ołtarzem soborowym i ambonką. Posadzka marmurowa z ogrzewaniem kościoła. Witraże przedstawiające polskich świętych i błogosławionych wykonane w latach: 1992-1994 w Pracowni Artystycznej Witraży Krystyny i Bogusława Szczekanów w Krakowie. W latach 2000-2013 na świątyni parafialnej zostało zmienione pokrycie dachu na blachę miedzianą.

2. CEL I ZAKRES BADAŃ

Celem badań było ustalenie pierwotnej kolorystyki ścian wewnątrz kościoła, oraz zróżnicowania poszczególnych powierzchni i detali architektonicznych z uwzględnieniem zmian kolorystycznych powstałych podczas kolejnych remontów.

3. BADANIA KONSERWATORSKIE

Badania prowadzone były wewnątrz kościoła na powierzchniach ścian płaskich nawy, prezbiterium i pozostałych wnętrzach, oraz na detalu architektonicznym, jak filary ze słupkami. Badania polegały na przeprowadzeniu oględzin tynków powierzchni ścian i wykonaniu sondażowych odkrywek schodkowych celem ustalenie ilości warstw malarskich, z określeniem kolorystyki, oraz ustalenia rodzaju farb.

W trakcie przeprowadzonych oględzin ścian ustalono że wszystkie ściany były wielokrotnie przemalowywane. Odkrywki schodkowe ukazały rodzaj tynku i farb oraz ilość warstw malarskich pokrywających wnętrze kościoła.

- **Odkrywka nr. I. A.** Słupka przy prezbiterium, prawa strona, warstwa nr. 1 tynk cementowo-piaskowy, warstwa nr. 2. farba klejowo-kredowa jasnokremowa, warstwa nr. 3. farba klejowo-kredowa jasnobłękitna.

- **Odkrywka nr. I. B.** Słupka przy prezbiterium, prawa strona, warstwa nr. 1. tynk cementowo-piaskowy, warstwa nr. 2. farba olejna ciemnobrązowa, warstwa nr. 3 farba olejna brunatna, warstwa nr. 4. farba olejna biała kość słoniowa.

- **Odkrywka nr. II.** Ściana nawy bocznej, prawa strona kościoła, warstwa nr. 1. tynk cementowo-piaskowy, warstwa nr. 2. farba klejowo-kredowa kremowa, warstwa nr. 3. farba emulsyjna biała,

- **Odkrywka nr. III.** Słupka przy filarze, prawa strona kościoła, warstwa nr. 1. tynk cementowo-piaskowy, warstwa nr. 2. pobiała jasnokremowa, warstwa nr. 3. farba klejowo-kredowa kremowa, warstwa nr. 4. farba jasnobłękitna, obecny kolor detalu.

- **Odkrywka nr. IV.** Filar, prawa strona kościoła, warstwa nr. 1. tynk cementowo-piaskowy, warstwa nr. 2. pobiała jasnokremowa, warstwa nr. 3. farba klejowo-kredowa jasnokremowa, warstwa nr. 4. Farba biała obecny kolor ścian.

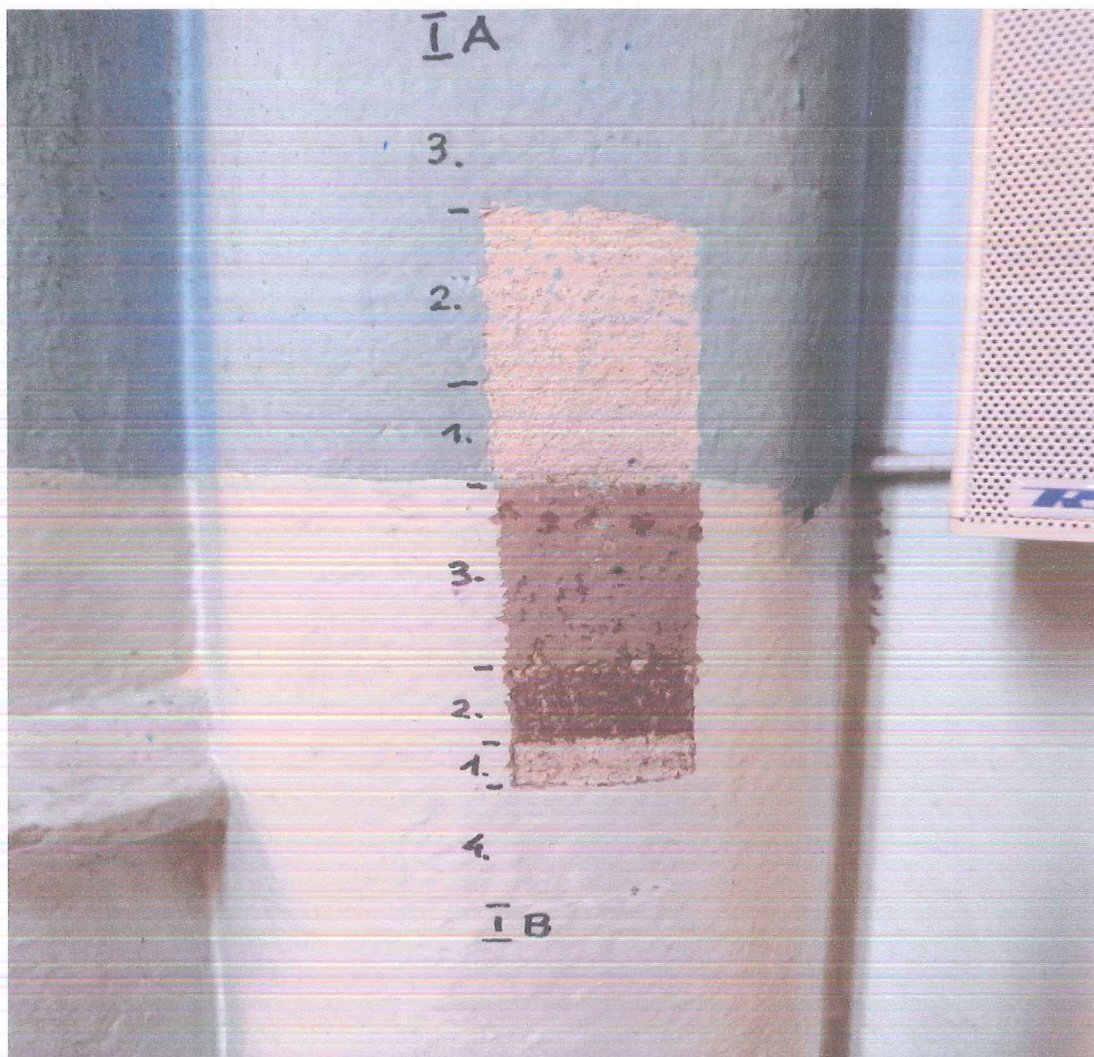
- **Odkrywka nr. V. A.** Ściana płaska kruchty, lewa strona, warstwa nr. 1. tynk cementowo-piaskowy, warstwa nr. 2. pobiała jasnokremowa, warstwa nr. 3. Farba klejowo-kredowa kremowa, warstwa nr. 4. Farba biała obecny kolor ściany.

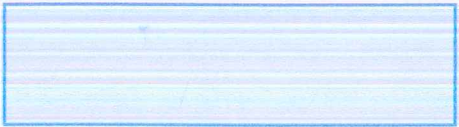
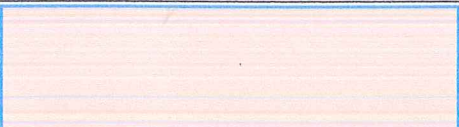
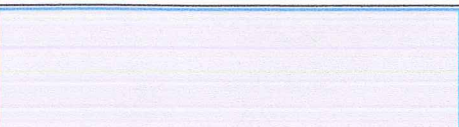
- **Odkrywka nr. V. B.** Ściana płaska kruchty, lewa strona, warstwa nr. 1. tynk cementowo-piaskowy, warstwa nr. 2. farba olejna ciemnobrązowa, warstwa nr. 3 farba olejna brunatna, warstwa nr. 4. farba olejna jasnopiaskowa, warstwa nr. 5. farba olejna biała kość słoniowa, obecny kolor ściany.

W wielu miejscach kościoła na ścianach przeprowadzono odkrywki sondażowe ale nie natrafiono na inną kolorystykę niż wyżej opisane odkrywki.

Tablica stratygraficzna nr. I.A.

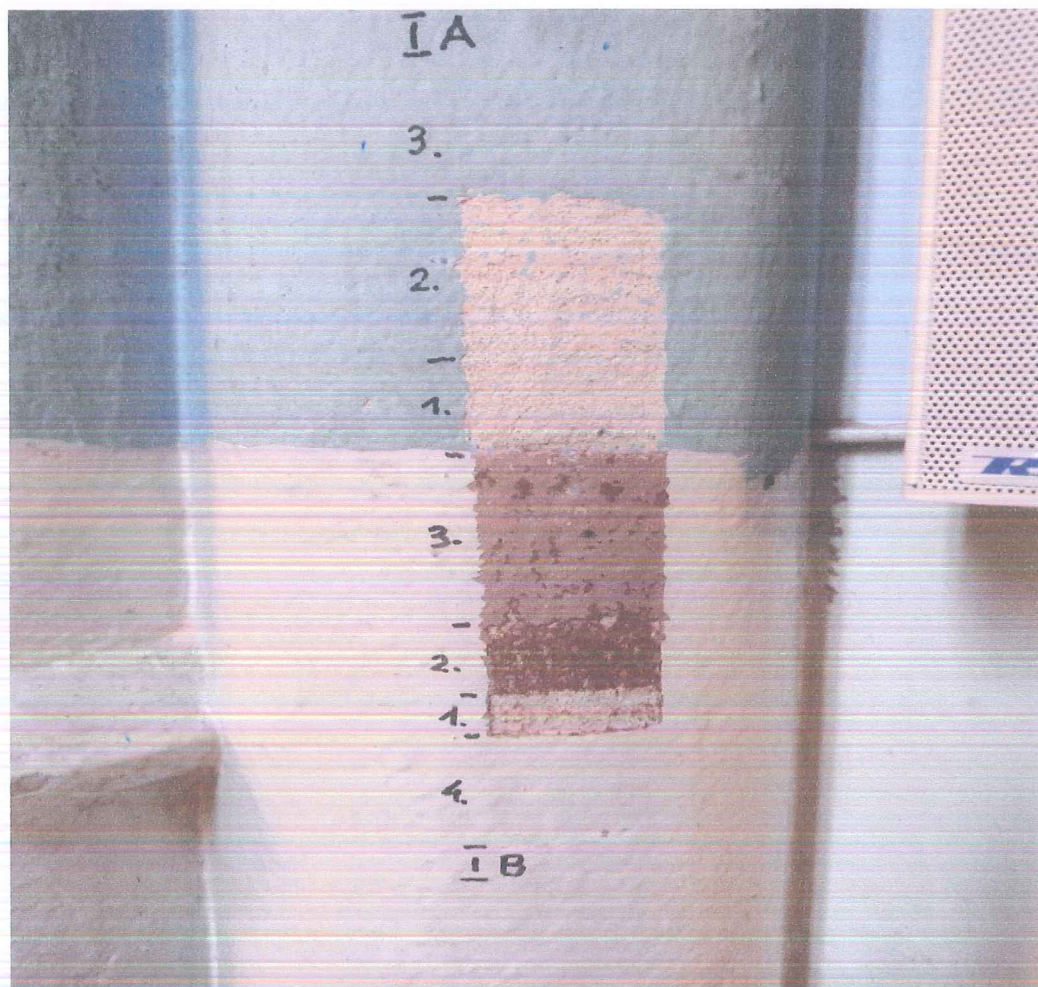
Parafia rzymskokatolicka pw. Znalezienia Krzyża Świętego w Mokrymlipiu
Służki przy prezbiterium prawa strona.

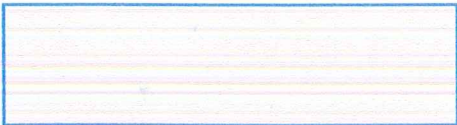
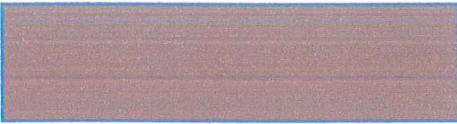

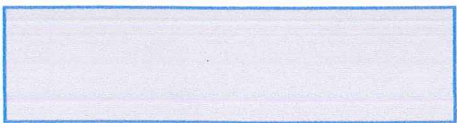

Warstwy technologiczne	Oznaczenia graficzne	Warstwy chronologiczne	Określenie warstw
3.			Farba jasnobłękitna
2.		XX w.	Farba jasnokremowa
1.		XX. w	Tynk cementowy

Tablica stratygraficzna nr. I. B.

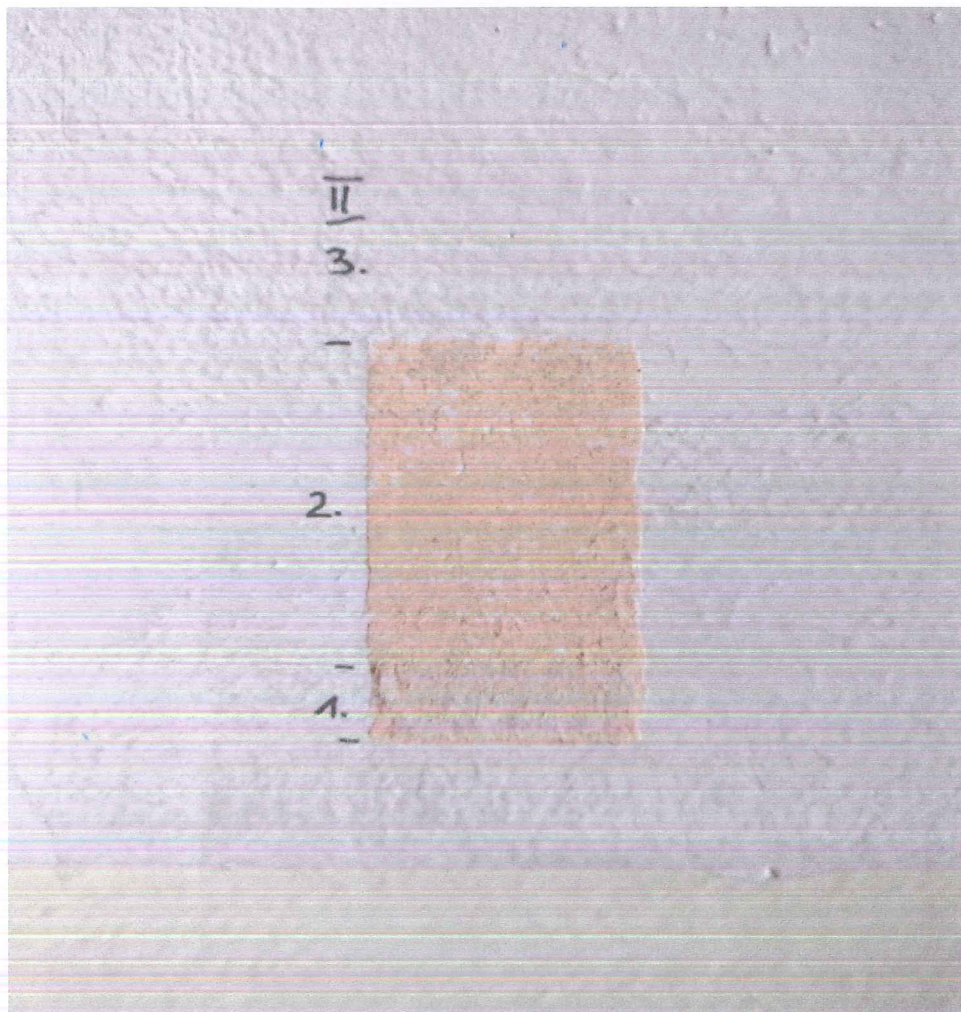
Parafia rzymskokatolicka pw. Znalezienia Krzyża Świętego w Mokrymlipiu
Służki przy prezbiterium prawa strona.

Warstwy technologiczne	Oznaczenia graficzne	Warstwy chronologiczne	Określenie warstw
4.			Farba biała kość słoniowa
3.		XX w.	Farba brunatna
2.		XX w.	Farba brązowa ciemna
1.		XX. w	Tynk cementowy

Tablica stratygraficzna nr. II

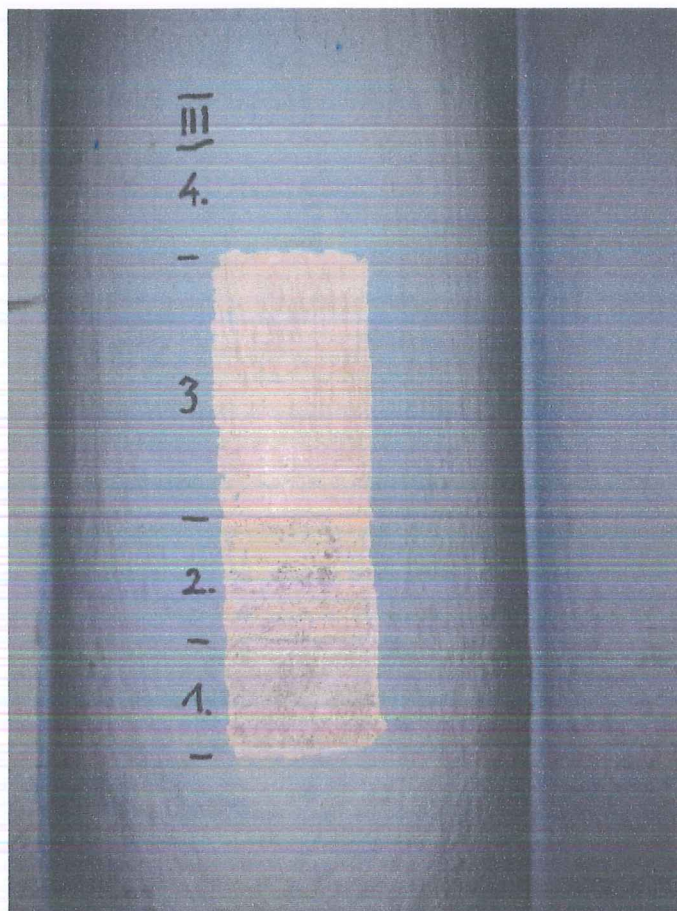
Parafia rzymskokatolicka pw. Znalezienia Krzyża Świętego w Mokrymlipiu
Ściana nawy bocznej, prawa strona kościoła.

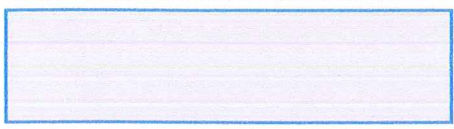

Warstwy technologiczne	Oznaczenia graficzne	Warstwy chronologiczne	Określenie warstw
3.		XX w.	Farba biała
2.		XX w.	Farba kremowa
1.		XX. w	Tynk cementowy

Tablica stratygraficzna nr. III

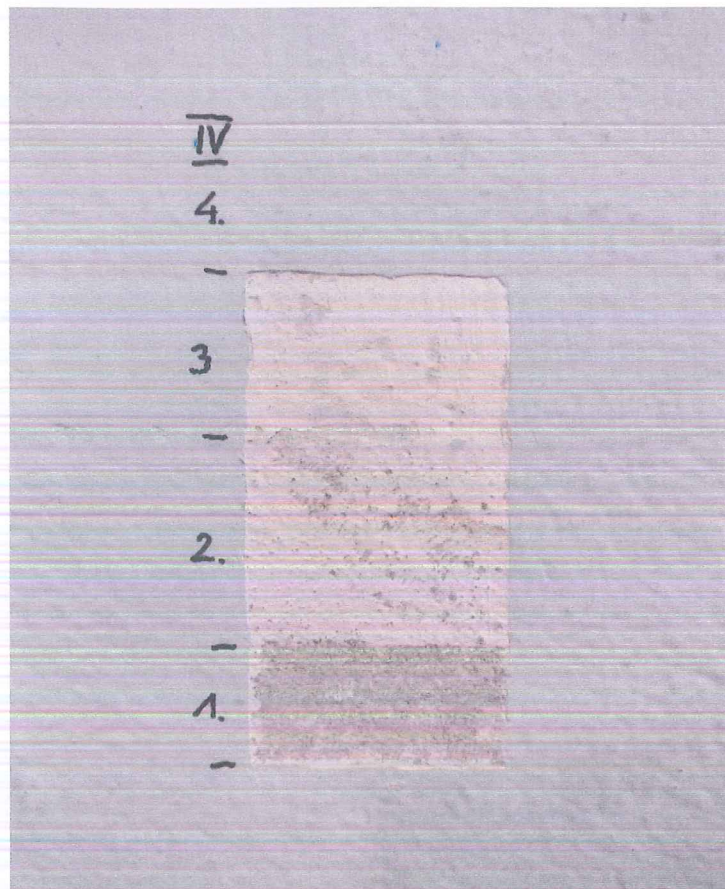
Parafia rzymskokatolicka pw. Znalezienia Krzyża Świętego w Mokrymlipiu
Służki przy filarze prawa strona.

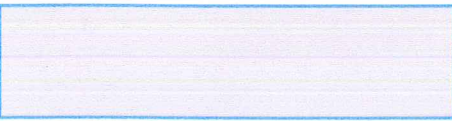

Warstwy technologiczne	Oznaczenia graficzne	Warstwy chronologiczne	Określenie warstw
4.			Farba jasnobłękitna
3.		XX w.	Farba jasnokremowa
2.		XX w.	Pobiała jasnokremowa
1.		XX. w	Tynk cementowy

Tablica stratygraficzna nr. IV

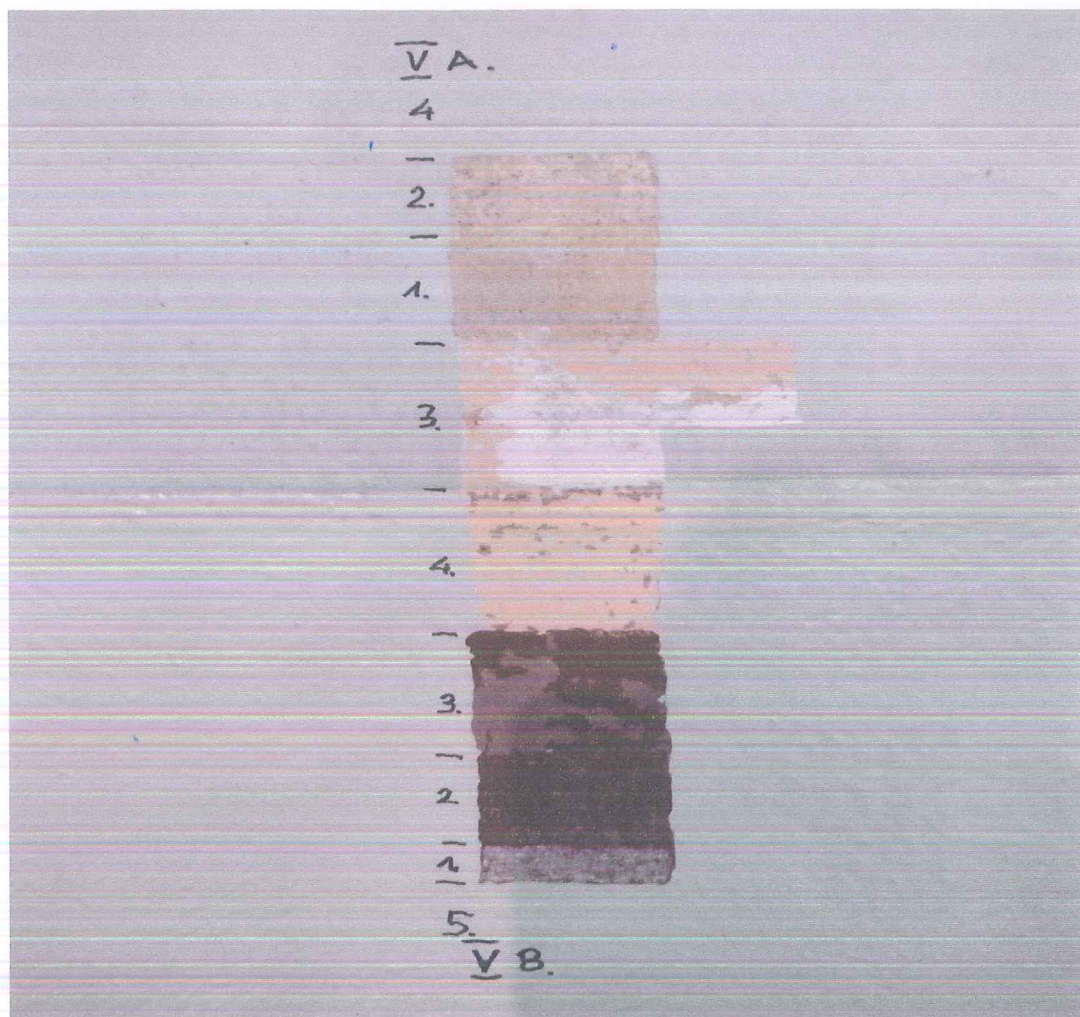
Parafia rzymskokatolicka pw. Znalezienia Krzyża Świętego w Mokrymlipiu
Filar prawa strona.

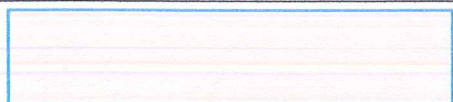
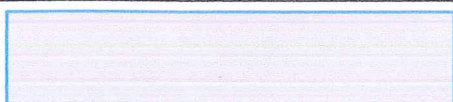

Warstwy technologiczne	Oznaczenia graficzne	Warstwy chronologiczne	Określenie warstw
4.			Farba biała
3.		XX w.	Farba jasnokremowa
2.		XX w.	Pobiała jasnokremowa
1.		XX. w	Tynk cementowy

Tablica stratygraficzna nr. V. A.

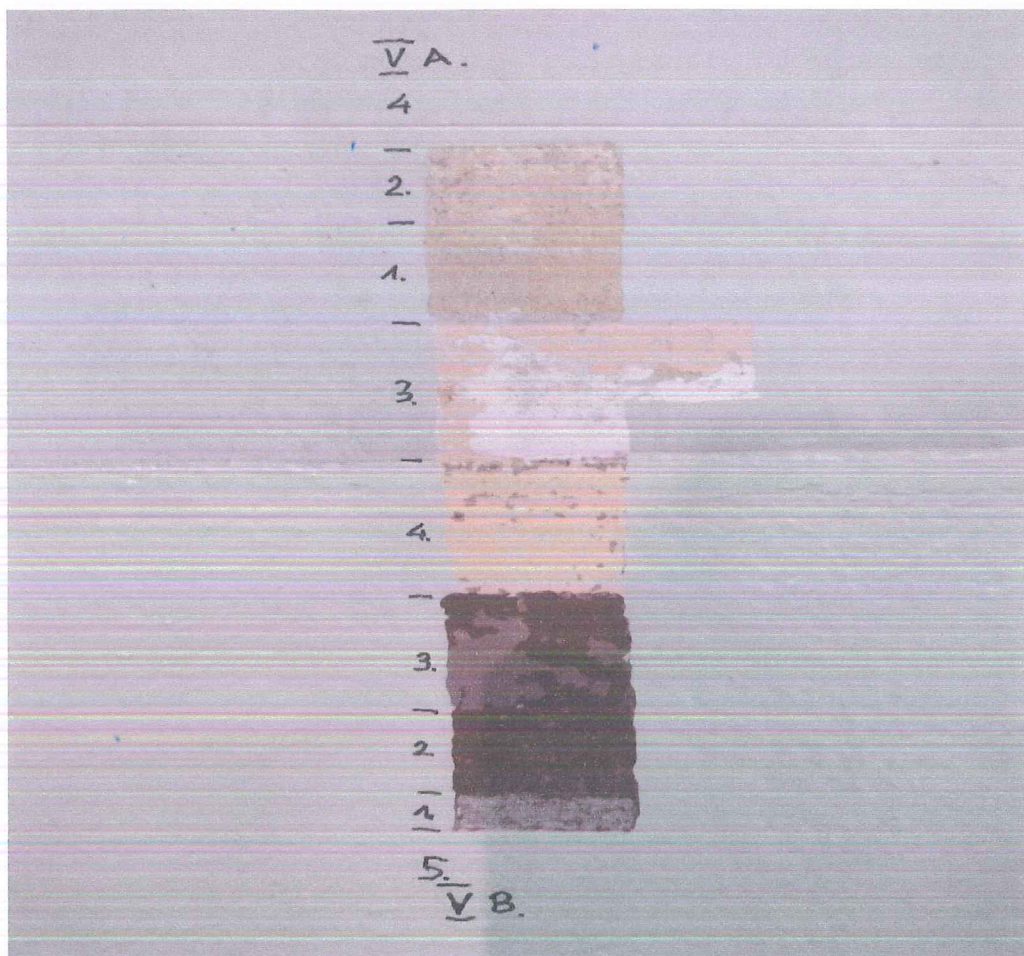
Parafia rzymskokatolicka pw. Znalezienia Krzyża Świętego w Mokrymlipiu
Ściana płaska kruchty, lewa strona.

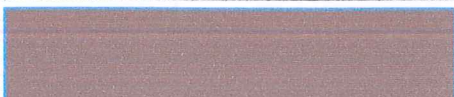
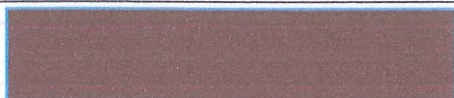
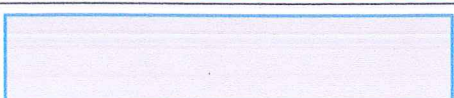

Warstwy technologiczne	Oznaczenia graficzne	Warstwy chronologiczne	Określenie warstw
4.			Farba biała
3.		XX w.	Farba kremowa
2.		XX w.	Pobiała jasnokremowa
1.		XX w.	Tynk cementowy

Tablica stratygraficzna nr. V. B.

Parafia rzymskokatolicka pw. Znalezienia Krzyża Świętego w Mokrymlipiu
Ściana płaska kruchty, lewa strona.

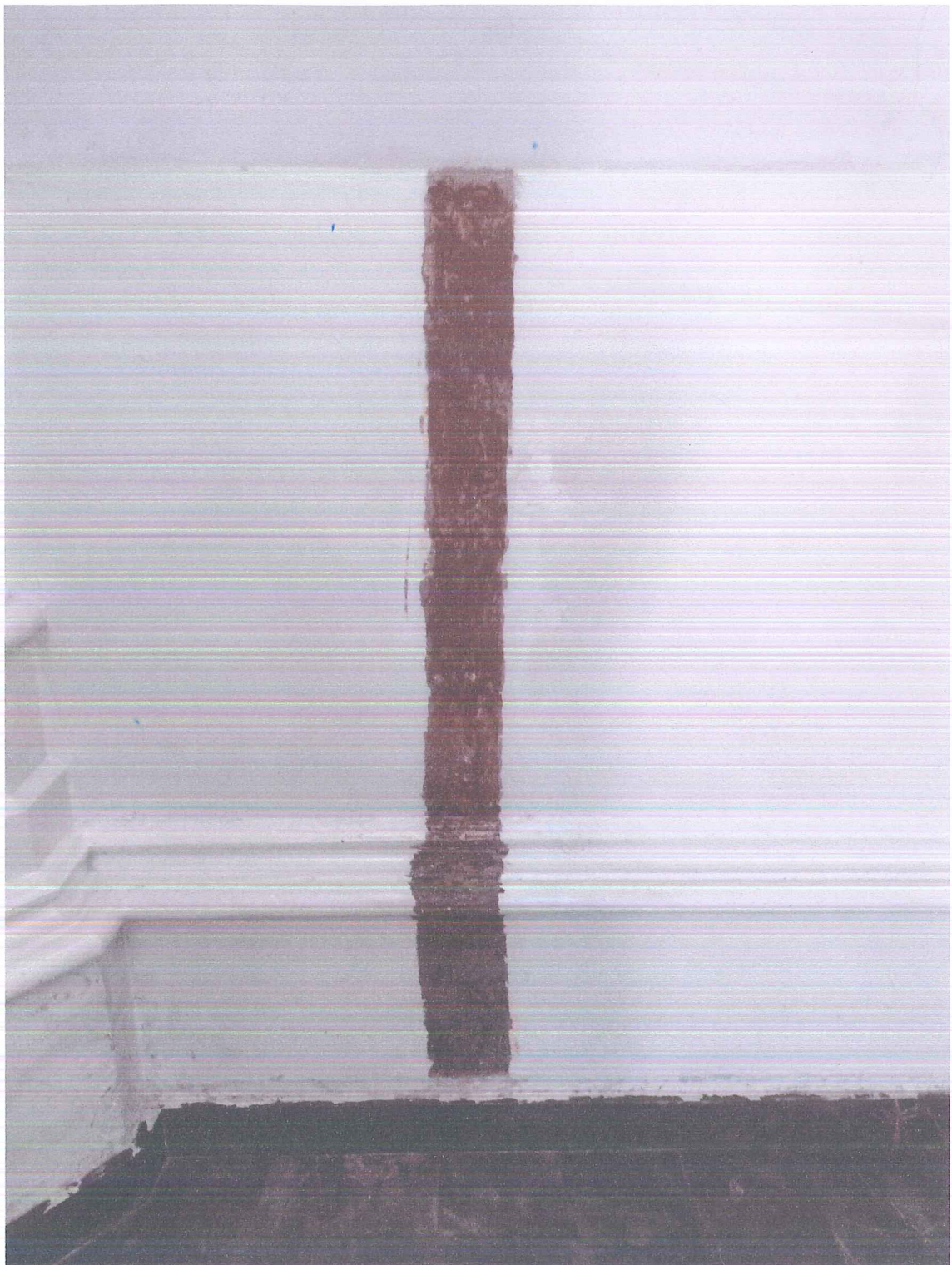

Warstwy technologiczne	Oznaczenia graficzne	Warstwy chronologiczne	Określenie warstw
5.			Farba biała kość słoniowa
4.			Farba jasnopiaskowa
3.		XX w.	Farba brunatna
2.		XX w.	Farba brązowa ciemna
1.		XX. w	Tynk cementowy

Parafia rzymskokatolicka pw. Znalezienia Krzyża Świętego w Mokrymliptu

Ściana nawy bocznej, prawa strona kościoła. Bazy i postumenty słuzek, odkrywka pasowa na całej wysokości lamperii.

Parafia rzymskokatolicka pw. Znalezienia Krzyża Świętego w Mokrymlipiu

Ściana nawy bocznej, prawa strona kościoła. Ściana płaska z cokołem , odkrywka pasowa na całej wysokości lamperii.

Parafia rzymskokatolicka pw. Znalezienia Krzyża Świętego w Mokrymlipiu

Ściana nawy bocznej, prawa strona kościoła. Ściana płaska z cokołem, postumenty z bazami słupów, odkrywkę pasową na całej wysokości lamperii z fragmentem rekonstrukcji kolorystycznej lamperii.

4. WNIOSKI BADAŃ KONSERWATORSKICH

W wyniku przeprowadzonych badań ustalono że pierwotnie powierzchnie płaskie ścian były malowane w kolorze kremowym, a filary i słupki w kolorze jasnokremowym. Lamperie okalające całe wnętrze kościoła pomalowane były na kolor ciemnobrązowy. Lamperie były malowane na gładko w jednolitym kolorze brązowym bez mazerunku, imitacji kamienia (bloków kamiennych lub marmuryzacji) i wątków ceglanych. Kolejne warstwy farb w obrębie lamperii były malowane na gładko w jednolitym kolorze. O ile kolorystyka ścian i detalu architektonicznego nie budzi wątpliwości to przywrócenie lamperii w pierwotnym kolorze zaburzy równowagę architektoniczną całości kompozycyjnej wnętrza. Lamperia o wysokości ok. 155 cm. nad poziom posadzki przecina w poziomie wszystkie detale architektoniczne nie zgodnie z zasadami projektowania wnętrza w oparciu o zwięzły jednolity zamysł kompozycji architektonicznej. Kościół pomimo dużych okien wypełnionych witrażami nie jest dobrze doświetlony i dlatego wprowadzanie bardzo mocnego koloru w dolnej partii ścian dodatkowo optycznie przyciemni wnętrze. Należy rozważyć pomalowanie lamperii w kolorze ścian co ujednolici kompozycję architektoniczną i wprowadzi harmonię barwną wewnątrz kościoła. W celu zachowania oryginalnych warstw malarskich proponowane jest nie usuwanie wcześniejszych warstw farb a jedynie położenie kolejnych w kolorach ustalonych i zatwierdzonych przez komisję w trakcie realizacji innych działań w obiekcie zabytkowym, tj. malowanie wnętrza kościoła. W dzisiejszych czasach nie występuje konieczność stosowania ciemnych lamperii jak było to konieczne z przyczyn praktycznych związanych z czasami w jakich powstawał kościół i mody obowiązującej w danym czasie.

5. PROGRAM PODEJMOWANYCH INNYCH DZIAŁAŃ PRZY ZABYTKU

1. Wykonanie oględzin wnętrza obiektu po ustawieniu rusztowania i ustalenie powierzchni miejsc spękań tynków ścian.
2. Usunięcie wadliwych tynków w miejscach uszkodzeń.
3. Usunięcie wtórnych wadliwych napraw tynkarskich w obrębie całego wnętrza.
4. Wykonanie zszycia ścian w miejscach spękań odpowiednią dla zabytku technologią.
5. Uzupełnienie tynków w miejscu ubytków i wtórnych uzupełnień.
6. Pomalowanie wnętrza kościoła.

KONSERWACJA ZABYTKÓW

mgr Mariusz Bubicz
22-463 RADECZNICA
ul. B. Prusa 17, tel. 733 123 313
NIP 879-155-70-96

